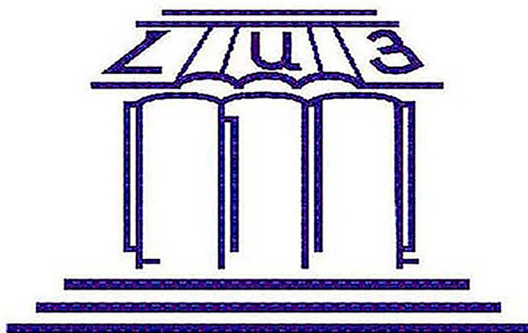




Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository



Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

9600

ԻՆՁ Ե ԳՐԵԼ ՅԵՎ ԱՍԵԼ
Լ Ե Ն Ի Ն Ը
ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

02

4-89

ՊԵՏԶՐԱՏ

1931

ՅԵՐԵՎԱՆ

22 MAY 2009

185

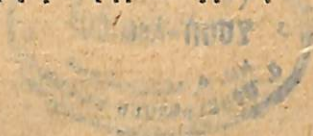
ИНСТИТУТ
ВОСТОЧЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

ԻՆՁ Ե ԳՐԵԼ ՅԵՎ ԱՍԵԼ Լ Ե Ն Ի Ն Ը ԳՐԱԴԱՐԱՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

ԼԵՆԻՆԻ ՀԱՌԵՐԻՑ ՅԵՎ ՀՈՂՎԱԾՆԵՐԻՑ ԳԱՂՎԱԾ
ԳՐԱԴԱՐԱՆԱՅԻՆ ԳՈՐԾԻՆ ՎԵՐԱԲԵՐՈՂ
ՀԱՏՎԱԾՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Խ. ՌԱԴԻՈՅԻ

Թարգմանաբայանք յեկ հավելված հոգվածով



ՀԱՅԿԵՆ

Գրադարանային դորձը Լենինը շատ մոտ էր ընդունում իր սրտին: Նաբոննակ գրադարաններում պարապելով, նա պիտեր, տեսնում էր թե մեք լեզվերը ինչ ստորագրելի լեռ է մնում այդ ֆրոնտում: Նա դեռ 1918 թվին լեռագում էր ալի մասին, վոր վիթխարի գրադարանները իրենց հարյուր-հազարավոր և միլիոնավոր հատորները մատչելի դարձնի մասաների, փրոցի ամբոխի համար: Հետագայում լեռը իրանում

թյունը նվաճվեց, Վլադիմիր Իլիչը շատ ժամանակ էր հատկացնում այն բանին, վորպեսզի ամեն կերպ օգնի զբաղաբանային ցանցի զարգացման գործին և նրա հնարավորին չափ լավ մատակարարմանը:

Նա շարունակ լուսժողովոմատից, առանձին մասնագետներից լեվ ԲԳՏ-ից տվյալներ էր պահանջում: Նա ուշադիր կերպով կարդում էր այն բոլորը, ինչ վոր լույս էր տեսնում զբաղաբանային գործի մասին: Բընորոշ է Լենինի 1921 թվի փետրվարի աշխատանքի օրացույցը, վորը հրատարակված է 1918 թվի „Записки института Ленина“, 3-րդ պրակում:

Այստեղ նկարագրվում է, թե ինչպես փետրվարի 5-ին քաղբյուրոյի նիստի ժամանակ, նա կարդում էր Ծ. Գորևի, «Ժամանակակից զբաղաբանային ցանցը» հոդվածը, վորը լույս էր տեսել 1921 թվի փետրվարի 4-ին «Պրավդայում»: Կարգալիս նա ղեկավարել էր կատարում Հոդվածի վերնագրերը նա կապույտ մատիտով ընդգծել էր, նշելով Ն Ե նշանով, իսկ հետագա ղեկավարությունները, վորոնցով լի չէ վողջ հոդվածը, արված է ուրիշ, քիմիական մատիտով: Ընկ. Գորևիի այդ հոդվածի մասին նա հիշում է «Լուսժողովոմատի աշխատանքի մասին» հոդվածում: Նախ քան այդ հոդվածը գրելը, Վլադիմիր Իլիչը ուշադիր կերպով կարդաց մի շարք նյութեր և հատկապես պահանջեց Մոսկվայի Լուսբաժնի զբաղաբանային սեկցիայից տվյալներ, կենտրոնական Ռուսաստանում յեղած զբաղաբանների թվի և նրանց բաշխման մասին և տվյալներ, կենտրոնական Ցենտրոպեչատ-ից, նահանգներում և մարզերում լույս տեսնող կենտրոնական թերթերի քանակի մասին: Մոսկվայի Լուսբաժնից և ցենտրոպեչատի

առաջված նյութերի հիման վրա նա հաշվեց զբաղաբաններն ցենտրոպեչատ-ի գործակալությունները:

Հաշվ լավ և ստուգելով իր առաջած տվյալները Վ. Իլիչը ի միջի այլոց մի սխալ հայտարարեց բնադրում, վորը իսկույն էլ գրեց զբաղաբանները գավառների հետ են գումարել!!! (և սխալ են կատարել գումարման մեջ): Այս նյութերի հետ ծանոթանալուց բացի Վ. Իլիչը ունեցավ նաև անձնական մի գրույց, այդ նպատակով կանչված ընկ. Մոգեստովի հետ: Մինչև ընկ. Մոգեստովին ընդունելը նա խոսում է հեռախոսով նրա հետ և խնդրում է գալ Կրեմլ գրույցի համար: Ինչպես Վ. Մոգեստովի հիշողություններից յերևում է (Книгоноша 1924 թվի № 4) Վլադիմիր Իլիչը նրա հետ մի ժամից ավելի չէր զրուցում, հարց ու փորձեր անում թե վորքան զբաղաբաններ և խրճիթ՝ ընթերցարաններ վոչ միայն հաշվում են թվի վրա, այլ իսկապես գործում են, ինչպիսի աշխատանք է տարվում նրանցում, ինչպիսին է գրականության կազմը և ինչով են լրացվում, ինչպիսի լրագրներ են առացվում և ինչպես են նրանք օգտագործվում, ինչպես են աշխատակիցների կազմը, ով է գնում այդ աշխատանքին և ինչպես է ապրում զբաղաբանապետը: Վլադիմիր Իլիչը արտահայտեց իր տեսակետը թե գրագատնման ու հրեթ ընթերցարաններ յերկուր ժամանակ առանձնապես գույում հանգիստնալու յեն վորպես գրականոր աղբյուր յեվ գրեթե միյակ հիմնարկը մասսաների բաղաձակաճ դասխարակություն համար, յեվ ախտասեթը նրանցում միանգամայն հետաքրքիր է յեվ միածամանակ պատասխանատու:—

Մենք քաղուսմարտիկներն ենք այդ հայացքը

լամ գիտենք, լամ գիտենք նրա հողվածները գրադարանային գործի մասին, լամ գիտենք նրա ահադին ու շաղրութուներ լամ գրադարանային գործին, և խրճիթ-րնթերցարաններին բայց շատ ընկերներ մանրակրիտ կերպով ուսումնասիրելով Լենինի հողվածներն ու ճաները, սովորաբար բաց են թողնում հենց այդ հողվածները և տեղական աշխատողները, բազմաթիվ դեպքերում գիրք դնելու կամ գրադարանապետի պահպանման համար արվող յուրաքանչյուր կոպեկը անսիրտ կերպով կտրում են: Այդ պատճառով ել յես կարծում եմ, վոր հիմա, յերբ մասսաները քարձրածան միացնում են իրենց ձայնը Իլիչի ձայնին, պահանջելով գրադարանային գործի զարգացումը, բոլոր գրադարանների ճիշտ մատակարարումը՝ միանգամայն ժամանակն է առանձին գրքույկով արտատպել Իլիչի այդ մասին հայտնած բոլոր կարծիքները: Յերևի վ-յ մի բան քաղաքացիական պատերազմի և ավերածությունից ժամանակ անբան չմնամե՞ց՝ ինչքան գրադարաններ: Սպիտակները նրանց այրում էին, նրանց շենքերը հիվանդանոցների էին վեր ածում: Վ. Ի. Լենինի աշխատանքի որացույցում (տե՛ս Записки института Ленина I պրակ.) ասվում է այն մասին, վոր 1921 թվի հունվարի 27-ին Վլադիմիր Իլիչը հանձնարարեց գիտությունների ակադեմիային վերադարձնել այն շենքը վորը առաջ պատկանում էր գրադարանին, վորն այժմ գրաված էր և վերածված հիվանդանոցի: Հարակից փաստաթղթից յերևում է, վոր ընկ. Տրոցկին 1918 Մայիսի 1-ին հրամայեց այն ազատել Մինչև այժմ այդ չի արված: Պետք է ստուգել կատարել և պուրջ քաղաքակի համար քննություն նշանակել:

Յերևի գիտությունների ակադեմիայի գրադարանը մաքրելու համար անհրաժեշտ չեղավ Տրոցկու, իսկ հետո նաև Լենինի միջամտությունը, ապա կարելի չէ պատկերացնել, ինչ վիճակի էին սովորական գրադարանները իր ժամանակին գրադարանային համագումարում ընկ Սեյֆուլինյան պատմեց, թե ինչպես մի գեղեցիկ որ. տեղական իշխանությունները կարգադրեցին «կոլլեկտորը» ուր կային հազարներով գրքեր՝ տեղափոխել մի փոքրիկ սենյակ, և շատ զարմացան յերբ իմացան, վոր «կոլլեկտորը» դա վոչ թե հանձնաժողով է այլ գրքի պահեստ... Գրադարանները մեկ բացում էին մեկ փակվում:

Պետք էր լինում գրադարանները մաքրել տե հարյուրակային և կրոնական գրքերից և բանից պարզվում է վոր այս անելուց հետո, հին գրադարանների դարակները գրեթե դատարկվում էին: Կալվածատիրական գրադարանները հաճախ ուղղակի բաժանվում էին ձեռքերի վրա, նույնն էր պատահում, յերբ գրադարանը գրկվում էր իր գրադարանապետից, Բարի ցանկություններ ինչքան ասես կային, ձեռներեցություն չըկար:

Որինակի համար 1919 թվին Կապանում յես տկանատեղիդ այն բանին, վոր լավագույն առանձնաշենքերից մեկը, հայելապատ լուսամուտներով, վորոշել էին դարձնել «գրքի պալատ»: Յեղ ինչ արին Սմբողջ նահանգի բոլոր գրադարանները փակեցին, գրքերն այնտեղից վերցրին և կրեցին «գրքի պալատը» հավաքվեցին այդ գրքերը կրասիֆիկացիայի յերթարկելու տասնորդական սխառնով, իսկ մինչև այդ նրանք թափված էին մի կուլտի, կուտակվել էին իրար վրա և

վոչ վառ չգրեալ ինչ անել նրանց հետ: Նույն ժամանակում Ռուսկանցիսկի գրադարանում (այժմ Լենինի անվան գրադարան) Մոսկվայում, ընկած էյին մոտ մի միլիոն չճակված գրքեր: Այդ մասին Վ. Իլիչին պատմեց ընկ. Մանուշարյանը, իսկ նա ասում եր պետք է չարաթորյալներ սարքել, վորք առթիվ նա,—ընկեր Մանուշարյանըը նկատեց, վոր աշդանդ պետք է վորակյալ մտորել, թե չե այնպես կշոկվեն, վոր լացդ գա:

Գրադարանապետները ընդհանուր առմամբ մեծ ինքնագոհություն հայտնաբերեցին: Գլխավորապես նրանց շնորհիվ շատ բաներ հաշոգվեց պահպանել: Բայց քաղաքացիական պատերազմի և ընդհանուր ավերածության տարիները իրենց կնիքը դրին գրադարանային գործի նկատմամբ չկած ընդհանուր գործի նըկատմամբ չկած ընդհանուր վերաբերմունքի վրա:

Յերբ հիմա վերընթերցում ես Իլիչի ասածները գրադարանային գործի մասին, զգում ես, թե վորքան կարևոր և կենսական է այն, ինչ նա ասում է, և թե պետ անցան տարիներ, բայց նրա այդ առթիվ գրած հոդվածները հիմա յեւ, մի գուցե այելի քան յերջեկե ծառայում են վորպես դեկավարություն՝ զործելու համար:

Ն. ԿՐՈՒՊՍԿԱՅԱ

Մա. իսի 10—1929 թ.

Խճ, կարելի չե անել ժողովրդական կրթության համար

Արևմտյան լերկրներում միջոցին տարածված փրթած նախապաշարմունքները, վորոնցից ապառ է սըրբազան Մայր Ռուսիան: Այսպես որինակ կարծում են, վոր վիթխարի հանրային գրադարաններն իրենց հարյուր հազարավոր և միլիոնավոր հատորներով,—ամենեվին չպիտի այդ գրադարաններից ոգտվող մի բուռ գիտնականների կամ իբր թե գիտնականների սեփականությունը կազմեն: Այնտեղ մի տարորինակ, անըմբռնելի լիվ վայրենի նպատակ են հետապնդում: Այդ վիթխարի, անընդգրկելի գրադարանները մաշելի գաղմեկ վոչ քե գիտականների, պրոֆեսորների յեվ այլ մասնագետների ցեխի, այլ մասսայի համար, ամբոխի համար, փողոցի համար: (դեղգծումը մեռն է Ն. Կ.)

Գրադարանային գործի վորպիսի զոհեկացում, «կարգ ու կանոնի» վորպիսի բացակայություն, վորով մենք արդարացի կերպով կարող ենք հաշարտանալ:

Տասնյակ չինոգիլական հանձնաժողովների կողմից քննարկվող և մշակվող կանոնների փոխարեն—վորոնք հնարում են հարյուրավոր ձևականություններ և սահմանափակումներ գրքերից ոգտվելու համար,—ուշադրությունը բեկեռում են այն բանի վրա, վոր յերեխաներն ասղամ կարողանան ոգտվել գրքերի հա-

րուսա հավաքածոներից. հոգալ, վոր ընթերցողները իլ ենց մոտ, տանը կարողանան տիրուհական գրքեր կարդալ. հանրային գրադարանների փառքը ու պար- ծանքը տեսնել վոչ թե նրանում, թե ինչքան հազվա- գյուտություններ կան:

Ինչքան կան 16-րդ դարի ինչ վոր հրատարակություն- ներ կամ 10-րդ դարի ձեռագրեր, այլ նրանում, քե գրե- րոր ինչ չափով են լայնորեն օրգանաւորյում գործում ժողովրդի մեջ. ինչքան նա ընթերցողներ են ներգրավում, վարժան առաջ և բավարարվում ուղղած գրի պահանջը, ինչքան գրեւ են օսւմ օրված, ինչքան յերեխաներ են ներ- գրավված ընթերցանություն յեւ գրադարանից ոգտվելու մեջ: (ընդգծումը մերն է Ն. Կ.)

Վ. Ի. այս հոգվածը գրվել է մինչև հեղափոխու- թյունը.— 1913 թ. և լույս է տեսել «Ռաբոչայա Պը- րավդա»-յում: Նկատի ունենալով նրա մեծ շահեկանու- թյունը—բերվում է լրովին:

Տարրինակ նախապաշարմունքներ են տարածված արևմտյան պետութայնությունում, և չի կարելի չորա- խանալ, վոր մեր հոգաբարձուական իշխանությունը, հոգատարությամբ և խնամքով պահպանում է մեզ այդ նախապաշարմունքների ազդեցութունից, պահպանում է մեր հարուստ հանրային գրադարանները փողոցից և ամբոխից:

Իմ առաջն է Նյու-Յորքի հանրային գրադարանի 1911 թվի հաշվետվությունը:

Այս տարի Նյու-Յորքի հանրային գրադարանը լե- րու հին շենքերից տեղափոխել են քաղաքի կողմից կառուցված մի նոր շենք: Գրքերի թիվը այս տարի հասնում է մոտ չերկու միլիոն հատորի: Այսպես և

պատահել: Վոր ընթերցարանի դահլիճից այցելուների համար պահանջված առաջին գիրքը ուսերեն լեզվով յեղել և Գրոտի գիրքը — «Մեր ժամա- նակվա բարոյական իդյալները»: Պահանջաթերթիկը տրված է յեղել առավոտյան ժամը 9-ից անց 8 րոպե:

Գիրքը տրված է յեղել ընթերցողին ժամը 9-ից անց 15 րոպե: Մի տարվա ընթացքում գրադարանը 1,658,376 մարդ և այցելել: Ընթերցարանի դահլիճում լեղել են 246,950 ընթերցող, վերոնք ընթերցանու- թյան համար վերցրել են 011,891 հատոր:

Բաց այս գրքային շրջանառութայն մի մասն է միայն Գրադարանը ամեն մարդ չի կարող այցելել: Կրթական գործի խելացի դրվածքը չափվում է նրա- նով թե քանի գիրք և տրվում տան ընթերցողներին — ինչպիսի հարմարութայններ են արվում ԱԶԳԱՅԸ- ՆԱԿՁՈՒԹՅԱՆ ՄԵՇԱՄԱՍՆՈՒԹՅԱՆԸ:

Նյու-Յորքի հանրային գրադարանը Նյու-Յորքի չերեք շրջանում — Մանհատանում, Բրոնքսում, և Ռիչ- մոնտում (դրեթե 3 միլիոն ընդհանուր բնակչությամբ) ունի 42 բաժանմունք, իսկ շուտով ունենալու լի 43: Այդ արվում է աջն նպատակով, վոր ամեն մի բնա- կիչ իր տնից վոչ ավել քան չերեք քառորդ վերստ, ալսինքն, վոչ ավել քան 10 րոպե վոտքով քալելը, ունենա հանրային գրադարանի բաժանմունք, վորը հանդիսանում է ժողովրդական կրթութայն ամեն տե- սակի հիմնարկների լիվ ձեռնարկութայնների ԿենՏ- ՐՈՆԸ: 1911 թվին դրեթե 8 ՄԻԼԻՈՆ (7,914,882) հա- տոր գիրք է տուն տրված լեղել, 400,006 հատոր ավել՝ քան 1910 թվին: Բոլոր հասակի և սեռի ամեն մի հա- րաւ բնակչին տանը կաճալու համար 167 գիրք է հատնում:

Գրադարանի 42 բաժանմունքներից յուրաքանչյուրը միջ միայն հնարավորություն է տալիս հենց տեղում կարդալ, տեղեկատու գրքերը և տանը կարդալու գիրքը ստանալը, այլ և յերեկոյան դասախոսութեանների, հասարակական փողովների, խելացի ժամանցի շնոր և հանդիսանում:

Նյու-Յորքի հանրային գրադարանում արեւելյան լեզուներով կա մոտ 15000 գիրք, հրեյերեն մոտ 20,000 Սլավոնական լեզուներով՝ մոտ 16,000: Գլխավոր ընթերցարանության դահլիճում, բաց դարակներում ոգտադրման համար դրված են մոտ 20,000 հատոր:

Նյու-Յորքի հանրային գրադարանը—յերեկանների համար հատուկ կենտրոնական ընթերցարան և կադմակերպիչ և աստիճանաբար նմանները բացվում են հաւ բաժանմունքներին կից: Գրադարանապետները հոգ են տանում յերեկանների ամեն տեսակի հարմարությունների համար և նրանց օալիս են տեղեկանքներ: Յերեկանները տուն են վերցրել ընդամենը 2,859,888 հատոր, յերեք միլիոնից մի քիչ պակաս, (ընդհանուր յերկու յերրորդից ել ավելի): Ընթերցարան հաճախող յերեկանների թիվը հասնում է 1,120,195:

Ինչ վերաբերվում է գրքի կորստին, ապա Նյու-Յորքի հանրային գրադարանը ասին մի 100,000 տուն աված գրքի դիմաց հաշվում է 70,80,90 կորած գիրք:

Ահա թե ինչպիսի կարգիւ են իրում Նյու-Յորքում: Իսկ մեզ մոտ:

Ժողովրդական կոմիտեների խորհրդի Ռախագահ
ըՅԼ. ԼԵՈՒՍԵԻՅ

Գրադարանային գործը... ամենից շատ մեցման կոչ է պահանջում նահանգներ, իմրակներ, ընթերցողների և ալլների միջև:

Հաճեալուրյան ճիշտ դրվածքը յերեք նպատակի պիտի ծառայի. 1) Ճշգրիտ և լրիվ ծանոթություն տալ ինչպես խորհրդային իշխանութեան նուշնպես և բարբ քաղաքացիներին այն մասին, ինչ վոր արվում է: 2) Բնակչությունը իրեն աշխատանքի ներգրավիլ:

Իլիչի կողմից ալպիսի փաստաթուղթ է ուղարկվում Լուսժողկոմատի արտադրողական բաժինը՝ 1919 թվի փետրվարին: Այն ինչ ընդգծված է յեղել Իլիչի կողմից—ընկված է: Տեքստը անփոփոխ է պահպանված: 3) Գրադարանային աշխատակիցների միջև մեցություն կոչ:

Իմ կարծիքով հաշվետվութեան ֆորմուլայները պետք է կենտրոնում պատրաստել, նահանգներում պիտի արտատպել և ուղարկել բոլոր գրադարաններին, ախումբներին և ալլն:

Փորմուլարների վրա պետք է ընդգծված լինեն (աչքի կնկնող տառերով) այն պարագրիտ հարցերը, վորոնք անպատասխան թողնելը, գրադարանի վարիչները պատասխանատու լին դատարանով—իսկ հետո շատ ու շատ վոչ պարագրիտ հարցեր պահանջել:

Հարցի ձևով պարտադիր Տ-Տ-ների մեջ պետք է մտցնել Շվեյցարիայում, Ամերիկայում (և ալլ յերկրներում) կիրառվող բոլոր բարելավումները վորպետի կարելի լինի իւրախուսել (արժեքավոր հրատարակութուններով և կոմպլեքտներով, պարգևներ) նրանց, ովքեր ամենալավ բարելավումներ և ամենից—լավ են անցկացրել: Որինակ 1) կարող էք դուք ճշգրիտ տվյալներով ապացուցել ձեր գրադարանի գրքերի շրջանառութեան աճումը: կամ 2) Ձեր ընթերցարանն այցելողների թիվը կամ 3) ուրիշ գրադարանների և

ընթերցարանների հետ դրժերի և լրագրերի փոխանակումը, կամ 4) Կենտրոնական գրացույցի (կատալոգ) ստեղծումը, 5) Կիրակիների սգոաղոթումը կամ 6) Յերեկոների ոգտագործումը, կամ 7) Ընթերցող կանանց, յերեխաների, վոչ ուսանների և այլոց նոր խավերի ներգրավումը, կամ 8) Ձեր կողմից ընթերցողների տեղեկանքների բավարարվելը, կամ 9) Հասարակ գործնական գրքեր կամ լրագրեր պահելու միջոցներ, նրանց խնայողությունը:

Մեխանիկորեն իրար միացնելը ընթերցելիս և իրենց տեղերը յետ դնելը. կամ 10) Գիրքը տուն տալը կամ 11) Գիրքը տուն տալիս ապահովման պարզացումը, կամ 12) փոստով ուղարկելը և այլն:

Հավագույն հաջողությունների և հաշվետվությունների համար պարգևատրել:

Լեճիճ.

Ֆուգույցի հառը համառուսական արագպրոցական համագումարին.—

«Յերբ յես ժողովրդական կոմիտաների խորհրդում գործ ունեցա գրադարանային հարցի հետ, յես ասում ելի՝ այն գտնականները, վորոնք շարունակ լրավում ելին,—, մեր արտագրական հետամնացությունն է մեղավոր, մենք քիչ գիրք ունենք և չենք կարող բավարար քանակությամբ այդպիսիներն արտադրել. յես ինքս ինձ ասում ելի,— այդ ճիշտ է: Իհարկե մենք վառելիք չունենք, փարրիկաները կանգ են առել, թուղթը քիչ է և գիրք ել չենք կարող ստանալ:

Այս բոլորը ճիշտ է, բայց բացի այդ, ճիշտ է այն, վոր մեճ Կենց կարողանում վերցնել այն գրքերը, վորոնք ունենք. (Ընդգծումը իմն է Ն. Կ.)

Մենք այդ կողմից դեռ շարունակում ենք մոճիկի միամտությունից, մոճիկի անողնականությունից տառապել, յերբ մոճիկը կողոպտելով կալվածատիրոջ գրադարանը, վաղում եր իր տուն, վախենալով, չլինի թե մեկն ու մեկը իրենից կխլի այն. քանի վոր դադափար այն մասին՝ թե կարող ճշգրիտ բաշխում լինել, վոր դանձարանը ինչ վոր ատելի բան չի, վոր դանձարանը,—դա բանվորների և աշխատավորության ընդհանուր ունեցվածքն է.—այդ դիտակցությունը նա դեռ չեր կարող ունենալ: Գյուղացիական անզարգացած մասսան զբաղում մեղավոր չի և հեղափոխության գործացման տեսակետից դա միանգամայն որինական է — դա անխուսափելի վուճ է: Յերբ գյուղացին վերցնում եր իր մոտ գրադարանը և պահում եր այն բոլորից զաղտնի, նա այլ կերպ անկարող եր վարվել, քանի վոր նա չեր հասկանում, վոր կառելի յե Ռուսաստանի բոլոր գրադարանները միավորել, վոր բավական գիրք կլինի, վորպեսզի գրագետին հագեցնի յեվ անգրագետին սովորեցնի. (Ընդգծումը մերն է Ն. Կ.)

Այժմ անհրաժեշտ է պայքարել կազմալուծման—միացորդների, քառսի, ծիծաղելի գերատեսչային վեճերի դեմ: Դա մեր գլխավոր խնդիրն է հանդիսանալու: Մենք պետք է ձեռք խփենք պարզ, եյական մի խնդրի,—դրբադետների մոքիլիզացիային՝ անդրադիտության դեմ պայքարելու համար: Մենք պիտի ոգտագործենք այն գրքերը, վորոնք մեզ մոտ կան, յեվ մեռնամուխ լինենք գրադարանների կազմակերպված ցանցի տեղմանը, վորբ ժողովրդին ոգնի ոգտագործել մեր ունեցած յուրաքանչյուր գիրքը. չսեղծել գուգահեռ կազմակերպություններ, այլ տեղծել միասնական պլանայափ կազմակերպություն: (Ընդգծածը մերն է Ն. Կ.)

Այս դեպքերի դործում մեր հեղափոխության հիմնական խնդիրն է արտացոլում: Յեթե հեղափոխությունն այդ խնդիրը չվճարի, յեթե նա դուրս չգա իսկապես պլանային միասնական կազմակերպություն ստեղծելու ճանապարհ, ուսական տնտեսական և տնտեսության փոխարին, այդ դեպքում հեղափոխությունը կմնա բուրժուական հեղափոխություն, քանի վեր դեպի կոմունիզմը դիմող պրոլետարական հեղափոխության հիմնական տարրերությունը բուրժուական հեղափոխությունն չէ այն է. վեր բուրժուազիային բավական էր կոտորել հինը և աղաատություն տալ դյուղացիական տնտեսությանը, վերջ նույն կապիտալիզմն էր, վերածնունդ, ինչպես նախկին բոլոր հեղափոխությունների ժամանակ:

Յեթե մենք կոչվում ենք կոմունիստների կուսակցություն, ապա մենք պետք հասկանանք, վեր միայն այժմ չենք մենք վերջ տվեցինք արտաքին խոչնդոտներին, փշրեցինք հին հիմնարկները, — առաջին անգամ մեր առաջ իսկական ձևով և վողջ հասակով ծառացել և իսկական պրոլետարական հեղափոխության առաջին խնդիրը, — տասնյակ և հարյուրավոր միլիոն մարդկանց կազմակերպումը: Այս անպարիզում մեկ ու կես տարվա փորձից հետո, վերջ մենք բոլորս կատարեցինք, մենք պետք է վերջապես կանգնենք ուղիղ ճանապարհի վրա, վերով պիտի հաղթենք այն անկուղիտուրականություն և խավարն ու վախերությունը, վերջ մենք շարունակ տառապում ենք (16-րդ հատ. էջ 188, 1919 թ. մայիսի 6-ին):

ՀԱՍՏՈՂԿՈՒՄԱՅԻ ՎԵՐԱՄԱՐՈՒՄԻ ԺԱՄԻՆ.

...1920 թվի նոյեմբերի 3-ին հրատարակված է ժողովրդի դեկրետը «գրադարանային գործի կենտրոնացման մասին» (стр. 439, соб. узак. 1920 № 81): Ռ. Ս. Ն. Հ. գրադարանային միասնական ցանց ստեղծելու մասին:

Ահա մի քանի փաստական տվյալներ այդ հարցի վերաբերյալ. վորոնք ինձ հաջողվեց ստանալ, Յենտրոպիչատից՝ Ընկ. Մալիկինից, և Մոսկվայի Ժող. Լուսավորության բաժնի գրադարանային սեկցիայից՝ Ընկ. Մոդեստովից: 38 նահանգներում 305 գավառներում գրադարանների թիվը կենտրոնական Խորհրդային Ռուսաստանում (առանց Սիբիրի, Հյուսիսային Կովկասի) հետևյալն է հեղել:

Կենտրոնական գրադարաններ	342
Ռայոնական, քաղաքային	521
Գավառական	4,474
Շարժական	1,661
Խրճիթ-ընթերցարաններ	14,739
Այլ (գյուղական, մանկական, տեղեկատու, զանազան հիմնարկների, զանազան կադմակերպությունների գրադարաններ) 12,203	
Ընդամենը	33,940

Ընկ. Մոդեստով, իր անձնական փորձի հիման վրա լենիստագրում է, վոր այս գրադարանների մոտ յերեք քառորդ մասը իսկապես դյուղություն ունեն, մընացածները թղթի վրա լեն: Մոսկվայի նահանգի վերաբերմամբ «Ենտրոպիչատի» տվյալները՝ 1923 գրադարաններ են տալիս, իսկ Ընկ. Մոդեստովի տվյալները:



բը՝ 1,018: Այդ թվից 304-ը քաղաքինն է, 514-ը նահանգինը, չհաշված արեմիտ թյուները գրադարանները (հավանաբար մոտ 16) և դադմական (մոտ 125):

Ինչքան կարելի չե այս նահանգային տվյալները համեմատությունից դասել, այս թվերի հուսալիությունը շատ մեծ չէ.—հնպես չլինի, վոր իսկականում 75 % -ից ել պակաս լինի: Որինակի համար վլասսկի նահանգում խրճիթ-ընթերցարանները՝ 1703 են, վլադիմիրովսկում՝ 37, Պետրոգրադում՝ 98, Իվանով-գոնսկում՝ 75. և այլն: «Այլ» գրադարանները Պետրոգրադի նահանգում 36 են, Վարոնսկի՝ 825, Ուֆայի՝ նահանգում 525 Պսկովի՝ 31 և այլն:

Ըստ լեքսիկոնի այս տվյալները հենց այն են ցույց տալիս, վոր բանվոր յեվ գյուղացի մասնանների դեպի գիտելիք ունեցած վերելք վիթխարի չե, ձգտումը դեպի կրթություն յեվ գրադարաններ սեղծելը՝ հզոր է, «ժողովրդական» բառիս իսկական իմաստով. Բայց ժողովրդի այդ ձգտումը կազմակերպելու, կանոնավորելու, ձեւավորելու կարողանալն այդ ձգտմանը նիւս բավարարություն տալը մենք դեռ չենք չունենի, իսկական միասնական գրադարանային ցանցի սեղծելու վրա դեռ օտս յերկար յեվ համառ կերպով պետք է աշխատել (Կուրսիվը մերն է Ն. Կ.):

Պետք է հաշտեցնել ու հաշտեցնել այն, վոր լրագրերն ու զրգերը վորպես կանոն՝ ձրի բաժանվեն միայն գրադարանների և ընթերցարանների միջև, նրանց ցանցի միջով, վորը ճիշտ կերպով սպասարկում են վողջ յերկերը, վողջ բանվոր գյուղացի և զինվոր, վողջ մասսային: Այդ ժամանակ ժողովուրդը հարյուր անգամ ավելի ուժգին առաջ յեվ հաջողակ՝ դեպի գրագիտություն

դեպի լույս, դեպի գիտելիք կձգտի: Այն ժամանակ լուսավորության գործը յոր մղումանց հայրենով կնքանա առաջ (Կուրսիվն իմն է Ն. Կ.):

Մի փոքրիկ հաշիվ տնենք, վորպես պարզ մի որին նակ, 350,000 «Եղվիստիա» և 250.000 «Պրավդա» վողջ Ռուսաստանի համար:

Մենք աղքատ ենք: Թուղթ չկա Բանվորները մերսում են, քաղցում են, մերկ ու անզգեստ են: Մեքենաները մաշված են: Շենքերը փլվում են: Պատկերացնենք, վոր մենք վողջ յերկրում 10.000-ից ավելի դավառների համար ունենք 50 000 գրադարան և ընթերցարան, բայց վողջ թե թղթի վրա, ալ իսկապես: Ամեն մի գաղառակի համար, վողջ պակաս լեքսիկոն, և անպարման մի որինակ ամեն մի ֆաբրիկայի, գործարանի և զինվորական մասի համար: Պատկերացնենք, վոր մենք սովորել ենք կատարել վողջ միայն «Առաջին քաղլը կապիտալիզմից դեպի կոմունիզմ», ալ և լեքսիկոնը, յերրորդը. Պատկերացնենք, վոր մենք սովորել ենք ճիշտ կերպով բաժանել ամեն մի գրադարանի և ընթերցարանի 3 որինակ, վորոնցից 2-ը «Եղվացիներու» (յենթադրելով, վոր մենք կատարեցինք չորրորդ քաղլը, կապիտալիզմից դեպի կոմունիզմ՝ յես կարծում եմ և թույլ եմ տալիս կարծել, վոր բարբարոսական թերթը փչացնող «Էպոչնիկու» փոխարեն, մենք լրագիրը կփակցենք հարթ տախտակին փայտե դեն մեխերով, յերկաթե մեխեր չեն լինի, «Չորրորդ քաղլին» ել յերկաթի պակաս կլինի: Վորպեսզի հարմար կարդացվի և թերթը պահվի:

Յեվ այդպես յերկու որինակ 50.000 գրադարանների և ընթերցարանների համար, փակցնելու և մեկա-

կան որինակ՝ պահելու Գառնիքացիները աշխատեցան
վոր մենք սովորեցինք Սովբուրներին չափավոր քա-
նակությամբ դուր տեղը լրագիր տալը, նա, ասենք
վոչ ավել քան մի քանի հազար վոչջ հանրապետա-
թյան յերես առած Մեծամեծներին համար:

Արապիի հանդուգն կերպով թույլ տրված հաշվա-
ռումներով 160. ասենք թե 175 հազար որինակը վոչջ
յերկրին հինգ անգամ ավելի կ'երթի, քան թե այժմ:
Ամենքն էլ հնարավորութուն կունենան լրագրից տե-
ղեկանալ «Գրքաշարժների» կազմակերպություններին
պատկանող, վորոնց, իմ կարծիքով, այնքան հաջող
կ'երպով ընկ, ֆ. Դորիեր պաշտպանեց այս որերս
«Գրավա»-ում 2 լրագրերը—350.000 որինակ: Այժմ
600 000 որինակ սովբուրների կոզմից կորչող, դուր
տեղ, — քաշ տրված, «սիգարի», և այլն-ի համար ուղղա-
կի կապիտալիստական սովբուրներին պես 250
հազար որինակ խնայողութուն կլինի: Այլ կերպ ա-
ռած, չնայած մեր ազգայնությանը, 2 ամենորդա լրա-
գրի 125-ական որինակից կտնտեսելինք:

Յե՛վ ամեն մի յուզբում, ամեն որ կաշեի կլինեք ժո-
ղովուրդին թալ յուրջ յե՛վ գնահատելի գրական նյութ,
լավ յե՛վ կլասիկ բեկերիսիկա, քնդհանուր կրթության
դասագրեք, գյուղացնեսական գասագրեք, դասագրեք
արդյունաբերության մասին: (Կուրսիվն իմն է Ն. Կ.)

Յե՛թե Ֆրանսիական բուրժուանիքը դեռ մինչև պա-
տերազմը սովորել է յին դրամ վառատակել, հրատարա-
կելով վեպեր ժողովուրդի համար, վոչ թե 3 և կես
Ֆրանկից, ազայական գրքի ձևով, այլ 10—սանտիմ
(այսինքն 35 անգամից ավելի ե՛ման, մինչ պատե-
րազմյան կուրսով 4 կոպ.) էլ ինչո՞ւ համար մենք կա-

պիտալիզմից կոմունիզմի ճանապարհի յերկրորդ քա-
լին՝ չափորենք նույն կերպով վարվել: Ինչո՞ւ համար
չսովորել այդ կերպ վարվելով, հասնել այն բանին,
վոր մի տարում մինչև իսկ ներկա աղքատության, թալ
ժողովրդին 2-ակոմ որինակ 50.000 գրագրաւոմներ, յե՛վ
քնեքցարաւոմներից յուրաքանչյուրն բոլոր անհրաժեշտ դա-
սագրեք յե՛վ համաթխաբնային գրադանության գիտե-
թյան յե՛վ տեխնիկայի բոլոր անհրաժեշտ կլասիկներին:
(Կուրսիվն իմն է Ն. Կ.) Կա՞մարենք:

(15-րդ հատ. 1-ին հրատ. մասն 1-ին էջ 777, 1921
թ. Փետրվարի 7-ին)

ՏԵՆԵՐԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՍԱՐԽՆՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

(ձառ Համառուտական Կ. Գ. Կ.-ի 8-րդ կոչի նիստում
1921 թ. մայիսի 31-ին):

Հաշվետվությունների տպագրման գլխավոր նպա-
տակներից մեկը հանդիսանում է անհիշատակական մատ-
ույին և ընդհանրապես ազգաբնակչության մատչելի
դարձնելը: Մենք այդ չենք կարող իրականացնել մասա-
յական թագրությամբ, այլ միայն գրագրաւոմներում
կենտրոնացնելու միջոցով: (Կուրսիվն իմն է Ն. Կ.)

Իսկ յե՛թե այդպես է, հարկավոր է աշխատանքի
այնպիսի միջոց գտնել, վորպեսզի հաշվետվություննե-
րի հակիրճ իմաստը, այն ինչ ազգաբնակչությանն ա-
մենից ավելի յե հետաքրքրում,— դրա իմաստը ան-
պատճառ տպագրվի: Դրա համար կան տեխնիկական
հնարավորություններ: Նախքան այստեղ գնալ յե տե-
ղեկանք վերցրի глабдум-ից: Նա ներկայացրեց 339
գալատույին կետերի մասին ճշգրիտ հաշվետվութուն,

վորը ցույց է տալիս վոր ամեն մի գաղափարն էլ կան
տաղադրական հնարավորութիւններն է նմանապէս կա-
թոլի քանակ, վորպէսզի հակիրճ հաշվետվութիւն
տաղադրվի: Այդ անելիս նա այսպէս հաշվեց, վոր գա-
ղափարին կենտրոններից ամենամիտքը լույս է ընծա-
լում մի տաղադրական թեթի, ինքնըստինքյան հասկա-
նալի լէ, վոր ամիսը մի անգամ: Մի անգամ անշափ
շատ եւ Յեթն դուր վորոշեք յերկու ամիսը մեկ ան-
գամ, կամ 4-ամիսը, կամ ավելի յերկարատե ժամանա-
կաշրջան, — ակնհայտ է, վոր դա կլինի տեղերի ցույց-
մունքների հիման վրա, որինակների թիվը նա հաղար
է նախատեսնում է աշխատով հաշվում է, վոր պա-
հանջված քանակի թուղթը արդեն կու հաղար որինտ-
կը հնարավորութիւն կտար վոչ պակաս քան յո՛ւրա-
քանցյուր գալառային գրադարան ապահովի այդ հաշ-
վեթաւորյուններով (կուրսիքն իմն է Ն. Կ.) և հետևա-
բար հնարավորութիւն կտա այդ հաշվետվութիւննե-
րը ծանոթացնել բոլոր հետաքրքրվողներին, և մասնա-
վորապէս անկուսակցական մասնալին: Իհարկէ սկզ-
բում գործը պիտի դնել վործի ձեռով. յերաշխաւորել
վոր դա անմիջապէս կհաջողվի՝ անշուշտ չի կարելի:

Իսկ այս փոքրիկ հավելման իբրեւ չեղբակացութիւն
յես ուզում եմ ընդգծել մի բան: Այժմ ամենից կարե-
վոր խնդիրներից մեկը անկուսակցականներին աշխա-
տանքի մեջ լայն չափով ներգրավելն է և այն բանին
հասնելը, վոր իսկապէս կուսակցութեան անդամներից
բացի և համեմայն դեպս, բացի իր հիմնարկի ներկայա-
ցուցից, աշխատանքով շահագրգռված լինեն և նրա
մեջ ներգրավեն հնարավորին չափ ավելի լայն ան-
կուսակցական մասսաներ: Մեզ թվում է, վոր այդ ա-

նել ալ կերպ, քան հաշվետվութիւնների հրապարա-
պարակումով, գոնէ իրենց ավելի ելական մասի, չի
կարելի: Կան հիմնարկներ, վորոնք չափազանց լրիվ
հաշվետվութիւններ են տալիս: Այն բոլորը, ինչ վոր
մենք գիտենք, այդ հարցի մասին, ցույց է տալիս,
վոր մենք ունենք շատ լավ գրված տեղական հիմնար-
կներ: Համեմայն դեպս աշխատանքը տեղեւում, միշտ
եւ շատ նշույթի է տալիս, բավականաչափ զվարթ
տրամադրութեան համար: Այն ինչ մեզ մոտ իսկապէս
պակասում է, դա լավ ողինակները և լայն կերպով ող-
տագործելու անկարողութիւնն է. դրանք մեզ մոտ
քիչ են, և անհրաժեշտ է նրանց պարտադիր կերպով
որինակ դարձնել բոլորի համար: Մեր տաղադրական
մարմինները տեղերի հիմնարկների իսկապէս վոր որի-
նակելի գործնական փորձը առաջ չեն քաշում: Այս
հաշվետվութիւնների ցատգարարյունը, նրանց ազգաբնակ-
չության լայն մասսաների համար մասշնիի դաժնելը,
նրանց կենտրոնացումը ամեն մի քեկուզ գալառային
գրադարանում, անկուսակցական կոնֆերանսների նիս
հավաքման դեպքում, շատ ոգտակար կլինեն, վորպէսզի
ներգրավեն եւ ավելի լայն մասսաներ մեր տեսնակամ
շինարարության մեջ (կուրսիքն իմն է Ն. Կ.): (18-րդ
հատոր, 1-ին հրատ. 1-ին մաս. 283):

ՃԱՌԸ ԳԱՂԱՌԱՎԱՐՆԵՐԻ ՀՍՄԱՌՈՒՍԱԿԱՆ 2-րդ ՀՍՄԱԳՈՒՄԱՐՈՒՄ

...Դա դեռ քիչ է. բավական չէ վերացնել անգրա-
դիտութիւնը, ալ հարկավոր է նաեւ խորհրդային Տնտե-
սութիւն կառուցել, իսկ այդ դեպքում միայն գրադի-

տութիւնը հետո չեա գնաւ Մեղ Կուլտուրայի վիթխարի բարձրացում ե պեաք: Հարկավոր ե, վոր մարդը իսկապես ոգսլի կարգալ յեւ գրել, կարողանալուց, վոր մաբան ունենա կարգալու, վոր մա ունենա յագրեւ յեւ պրապագանդիսական բրոյուրներ, վորպեսզի նախհիտ բաշխեն, յեւ հասնեն ժողովրդին (կուրսիքն իմն ե. Ն. Կ.): Վորպեսզի նրանք ճամբին չկորչեն, վոր նրանք կիսից վոչ ազելի չկարգացվեն, և գործ ածվեն գրասենյակներում ինչ վոր բանի համար, չեթե մինչե ժողովուրդը հաճախ չիտում ե վոր մի քառորդն ել չի հասնում: Հարկավոր ե սովորեցնել ոգտվել այն քչով, վոր մենք ունենք (18-րդ հատոր, 1-ին հրատ. 1-ին մաս. Էջ 382. 1921 թ. հոկտեմբերի 17-ին):

**ԸՆԿ. Ի. Ն ՍՅԵՂԱՆՈՎԻ Գ. ԳԻ ԱՌԱՋԱԲԱՆԸ
ՌՍՖԽՀ ԵԼԵԿՏՐՈՖԻԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԵԽԱՐ-
ՀԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԱՆՅՈՂԻԿ ԾԻՋԱՆԻ
ԿԱՊԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ.**

...Թորհուրդների 8-րդ համագումարը վորոշեց, վոր ելեկտրիֆիկացիայի պլանի դասավանդումը պարտադիր ե առանց բացառության բոլոր ՌՍՖՖՀ ուսումնական հիմնարկութուններում: Այդ վորոշումը, ինչպես նաե շատ ուրիշները մնաց թղթի վրա, մեր (բուշիկներին) անկուլտուրականության հետեանքով: Այժմ ընկ. Ստեպանովի «Դպրոցների համար ձեռնարկ»-ի լույս տեսնելու հետեանքով հարկավոր ե հաջողացնել,—և մենք այդ հաջողացնելը,—վոր ամեն մի գալառային գրադարանում (իսկ հետո նայել ամեն մի գալառակային գրադարանում) այս «ձեռնարկից» մի քանի օրինակ լինի

(կուրսիքն իմն ե. Ն. Կ.): Վորպեսզի ամեն մի ելեկտրական կայարանում (այդպիսիներն 800-ից ազելի յեն) վոչ միայն լինի այս գիրքը, այլ և կադմակիրպեն անպաման հասարակական ժողովրդական ընթերցումներ, ելեկտրականության և ՌՍՖՖՀ ելեկտրիկացիայի մասին և տեխնիկայի մասին ընդհանրապես: Վորպեսզի ամեն մի ժողովրդական ուսուցիչ, ամեն մի դպրոցում կարգա և յուրացնի այս ձեռնարկը (այս գործում ոգնութլումն ցույց տալու համար անհրաժեշտ ե ամեն մի դավառում կադմակիրպել ինժեներներին և ֆիզիկայի դասատուներին խմբակ), և վոչ միայն կարգա, հասկանա և յուրացնի, այլ և կարողանա վերապատմել այն՝ դպրոցի աշակերտներին ու գյուղացիական յերիտասարդության ընդհանրապես,—պարզ և հասկանալի ձևով: (18-րդ հատոր, 2-ին հրատ., 2-րդ մաս, Էջ 18, 1922 թ. 21 մարտի):

ԽՈՐԵՆ Ռ.—ԻՌ

ԼԵՆԻՆԻ ՄՅՔԵՐԸ ԳՐԱԴԱՐԱՆԱՅԻՆ ՖՐՈՆՏԻ ՆԵՐԿԱ ԿԱՅՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒՅՍԻ ՑԱԿ.

Մեր ընթերցող լայն մասսաների, նրա ակտիվի և հատկապես գրադարանային աշխատավորի համար Լենինի գրադարանային գործի մասին հայտնած մտքերը պիտի ունենան բացառիկ զեկավարչական նշանակություն:

Վոչ միայն այդ:

Մեր ժողովրդական լուսավորության վոդյ սիստեմում, գրադարանային աշխատանքի գերի, նշանակություն ճիշտ բնորոշման, սոցիալիզմի կառուցման գործին հաջողությամբ ծառայեցնելու, վերակառուցելու տեսակետներից, Լենինի հայտնած մտքերն ու առաջադրությունները ունեն այնպիսի մեթոդոլոգիական խոշոր նշանակություն, վորոնց ուսումնասիրելն ու մարմնավորելը կուլտուրական հեղափոխության ամենուրյա պրակտիկայում, — հանդիսանալու չն լուսաշխատավորների ֆրոնտի ամեն մի աշխատողի կարևորագույն խնդիրը:

Գրադարանային գործը ունենալով հազարամյակները պատմություն, մեր եպոխտում հանդես է գալիս

փորձեա մի այսպէս կոչված գիտութիւնն, զորի մասին
 ամեն տարի լույս և տեսնում հաղարարվոր անուն զըր-
 քեր, պարբերականներ և մոնոգրաֆիաներ: Գրադա-
 րանագիտական խնդիրներն ու պրոբլեմները ուսում-
 նասիրման և զարգացման համար բուրժուազիան ստեղծել
 և և ստեղծում և բաղմաթիվ գիտական ընկերու-
 թյուններ, գիտահետազոտական ինստիտուտներ (Ժնե-
 վում, Լոզանում, Բրյուսելում, Նյու-Յորքում են): Մինչև
 մեծ հոկտեմբերյան հեղափոխութիւնը մեզանում
 ևս բուրժուական արեմուտքի անմիջական ազդեցու-
 թյան տակ ձևավորվել եր համաման մի գիտական
 փորձ,—վորը ամենից առաջ կտրված եր գրադարանա-
 յին այն պրակտիկայից, վորպիսին յեռում եր ցարա-
 կան Ռուսաստանում,—(մի պրակտիկա, վոր ցարիզմի
 գործ հետամնացության ու քարացման դրոշմով հան-
 զերձ, ուներ այնպիսի մեծ ընթերցողներ ինչպէս Լե-
 նինը, Գորկին են): Իսկ մյուս կողմց միանգամայն ան-
 ճարակ եր տալ գիտական այնպիսի փորձ հետ հեղա-
 փոխական գրագարանային աշխատանքին, վորով վեր-
 ջինս զեկավարվելով, հեշտացներ իր խնդիրների իրա-
 կանացման մեծ գործը: Պարզ է, վոր բուրժուական
 տրակցիոն գրադարանագիտութեան հիմնական խոցը,
 նրա հակագիտական լինելու եյությունը պայմանավոր-
 ված եր նրա դասակարգային բնութիւնով, նրա մեթո-
 դոլոգիական սխալ լեւակետով: Ընդ առաջ ցավով են
 տառապում նաև բուրժուազիայի ստեղծած այնպիսի
 հարեան «գիտութիւններ», ինչպէս որինակ լրագրա-
 գիտությունը (газетоведение), հանդիսագիտութիւնը
 (журналоведение) են են., վորոնք միայն մեզ մոտ
 որոշեալարական հեղափոխութեան կուլտուրայի որբա-

նում կարողացան ձևավորվել վորպէս իրական գի-
 տական դիսցիպլիններ, անաղօք կերպով ջախջախելով
 բուրժուական և տրոցկիստական այն դրուլթները, վո-
 րոնք արմատացել էին նրանցում:

Լենինի մտքերը գրադարանային գործի սոցիալիս-
 տական վերակառուցման մասին ունեն չափազանց
 զործնական ընույթ, զուրկ են գիտական ճոռմարա-
 նությունից, արտարակա թեորեախական կառուցում-
 ներից, շատ հաճախ նրանք արտահայտվում են պարզ
 թվաբանական հաշիվներով վրա: Բայց այդ պարզու-
 թյունը լինինյան մեծ պարզութիւնն և: Դա այն պար-
 զութիւնն է, վորը հանդես և գալիս պատմութեան վողջ
 ընթացքը շուտ տվող նրա պարզ լոգոնեղում,—«ամ-
 բողջ իշխանութիւնը խորհուրդներին»:

Մեր որերի ընթերցողը վորը քրքրում է 1919, 1920
 թվերի հորակաղմ ԲՍՖՍՀ-ի Պետհատի Պետրոգրադի-
 Մոսկվայի տպագրական պրոդուկցիան, կարող է մի-
 այն դարձանալ, թե ինչպէս քաղաքացիական կռիվնե-
 րի, ավերման, քաղցի այդ տարիներին, հնարավոր է
 լիզել հրատարակել ուսակոն գրականութեան մեծ
 կլասիկներին, Գրիբայեզովին, Գոգոլին, Չերնիշևսկուն
 ևն: Դասակարգային ինչպիսի մեծ արիութիւն, հազ-
 թանակի վորպիսի իմաստուն հափառք ու վստահու-
 թիւն է ներշնչում այդ ժեստը,—մեծ հեղափոխութեան
 կլանքի և մահու վճռման պահին, չիտեմպվել, չշփոթ-
 վել, այլ շեշտակի հարվածել թշնամուն թնդանութիւնի,
 բոլլեիկյան մամուլի և մեծ կլասիկների քերանով:

Այս պատմական աննախընթաց իմաստութիւնը
 արտահայտվում է Լենինի այնքան պարզ և հասարակ
 դրուլթում:

...ՀՀ առանձին այն բանին, վեր մի տարում մինչև իսկ մեր ներկա աղքատությունը տալ ժողովրդին 50,000 դրադարաններին և ընթերցարաններին 2-ական որինակ ընդ որ անհրաժեշտ դասագրքերը, համաշխարհային գրահանություն, գիտություն և տեխնիկայի ընդ որ անհրաժեշտ կլասիկներին»:

Մի կողմ թողնելով սակայն լինելի մտքերի ընդհանուր, բաղադրումների արժեքավորումը, վերը մի այլ ուսումնասիրության խնդիր է, մենք ձեռնարկել ենք նրանց վերլուծումը գրադարանային ֆրոնտի ներկա հոսսայի խնդիրներին կապակցության մեջ:

Համ. Կ. (Բ.) Կ. Կենտրոնի 1929 թվի վերջումը գրադարանային դործի հետ մնալու և ամենաբարեհաջող կացություն մտալիս ալժամ ես մնում ե իր ուժի մեջ:

Ավելին. մի շարք կարևոր դործոններ, վորոնք պայմանավորում էլին և պայմանավորում են այդ անմիջական կացությունը, հիմա ավելի քան լերբեք ընդգծվել և, դարձել ավելի անհանդուրժելի գրադարանային դործի առաջիկա դարգացման տեսակետից:

Հիշենք այդ դործոններից հիմնականը.

Գրադարանային գործի կազմակերպական ստուկսուրայի բեռնթուղները. գրադարանային ֆրոնտի ներկա կազմակերպչական ցանցային դրվածքը ներկայացնում է մի քառասյին, իր ռադիոնալ և անպլանաչափ մի դործ, վորը իրենյությունը հակասում է թորհրդային եկոնոմիկայի և կուլտուրայի կազմակերպված, ասցիոնալ և պլանային դրվածքին. առանձնապես ալժամ յերբ ժողովրդատնտեսության վերակառուցման ու պլանավորման և միասնական կուլտուրաների արմատացման հիման վրա անհանդուրժելի լե դառնում այդ ուղղությունը ամեն մի դիսսոնանս:

Գրադարանային գործի վորոշ ապարդյունիքն անհանգստումն ու նրա հետևանքները. բացի դրանից գրադարանային դործին ուժեղ կերպով հարվածում է նաև այն տարածված թերագնահատու վերաբերմունքը, վորը խոշոր չափով աչքի լե ընկնում կուլտուրական ֆրոնտում: Դրա արդյունքն այն է, վոր գրադարանային ցանցը շատ դանդաղ և անում և շատ հեռու լե գիտության և լուսավորության ծարավով բռնված նոր բազմաթիվ ու մասնաների կուլտուրալանջները բավարարելուց: Յեղած գրադարաններն էլ չափազանց դանդաղ և անբավարար չափով են անում իրենց զբոսային կոմպլեկտավորությամբ, քանի վոր նրանց համար բաց են թողնվում կամ նվազ և անբավարար միջոցներ, կամ էլ շատ հաճախ ամենին բաց չեն թողնվում: Կացությունը լրջանում է նրանով, վոր հրատարակությունները (ալժամ ОГИЗ և Гнигочентр) ինքնահոսսի լին մատնում իրենց պրոդուկցիայի տարածման դործը, վորով շատ անհրաժեշտ գրքերը կարժանանալու անհետանում է անհատական գնորդի գրադարաններում, իսկ կոլլեկտիվ ընթերցող գնորդը—գրադարանը ուշանում է և գրկվում նրանցից:

Գրադարանների ներքին ախտաբանների բուխողալույուն լեվ մեքույր. գրադարանային ախտաբանների ներքին բուխողալույուն վորակը խոշոր չափով պայմանավորվելով վերը հիշած դործոնների խոշոր թերումանավորվելով վերը հիշած գործոնների առաջ գուրչ են ալն անհրաժեշտ մասսայականությունից առաջ, վորպիսին անժեշտ մասսայականությունից առաջ, վորպիսին անժեշտ 2 առանալակ առաջ արդեն ձեռք էր բերել կադամ 2 առանալակ առաջ արդեն ձեռք էր բերել կապիտալիստական Ամերիկան^{*)}: Չնայած անգրագիտու-

*) Տես ընկ. Լինինի հոդվածը սույն գրքում մինչև կարելի լե անել ժողովրդական կրթության համարը:

թյան վերացման չտեսնված առեղծոքներն, մասսաների դեպի գիրքը ունեցած վիթխարի ձգտմանն ու պահանջներին, գրադարանների կոնսերվացիաները դանդաղ և ընդհատ և աճում և չի յնչ կարող իր ներկա դրվածքով այլ կերպով լինել: Տեղ-տեղ կիրառվող վճարի, գրավականի միջոցներն ու ընթերցողի պահանջները բաղմամբով դեպքերում անբավարար թողնելը նույնպես խորացնում է գրադարանների դանդաղ մասսայականացումը: Ներքին աշխատանքների բովանդակությունն ու մեթոդական կամ պրիմիտիվ և կամ քաղված սովորական վեխովյան գրականագիտությունը՝ Նավկինայի, Նեակու-Պոկրովսկու ապոկրիֆ կուլտուրալիստիկ ծծված գրու-թյուններից, բնվ մեկը և մյուսը չեն ապահովում գրադարանային մասսայական աշխատանքը մեր սոցիալիստական շինարարության առարկա և հետափոք խնդիրների սպասարկմանը և զարկ տալուն:

Գրադարանային կադրերը յեղ նրանց աշխատանքի արժեքավորումը: Բոլոր վերը հիշած նախադրյալներով պայմանավորվում է գրադարանային կադրերի և սոցիալ քաղաքական և մասնագիտական վորակի ստոր մակարդակը: Գրադարանային աշխատանքը բնավ հարգի չի մեր սոցիալիստական հայրենիքում: Այդ անշուշտ մեծ թյուրիմացություն է: Դրա անմիջական հետևանքն այն է, վոր գրադարանային գործում ներգրավվել են խոշոր չափով աշխատի տարրեր, վորոնք դուրս են նետված կուլտուրական ֆրոնտի մյուս առաջնություններից: Կուսակցական-կոմյունիստական շերտը անուրախ և մտնում այս ասպարեզը և շուտ ել թողնում է այն: Գրադարանային ֆրոնտի գլխա-հետադուրական աշխատանքները մինչև վերջերս ել գտնվում էին

ամենավերջյան դիրքավորում ունեցող գոթաունների և նոքր: Աշխատավարձը գրադարանային աշխատողների և խրճիթվարների համար մնում է խիստ անբավարար և խորացնում կադրերի մյուս տիպի թերութունը, — մասնագիտական վորակի բացակայությունը, այդ վորակը և նոք բերելու համար ձգտման չգոթությունը, հոսունությունը էն:

Բոլոր այս հանգուցային հարցերին ընկ. Լենինի մտքերը տալիս են պարզ և հեղափոխիչ առաջադրություններ, վորոնց մոտակա շուտափոյթ իրականացումը միանգամայն կիմիտի գրադարանային աշխատանքի ներկա դեմքը:

Վերցնենք գրադարանային աշխատանքի կազմակերպչական ստրուկտուրայի վիճակը և դիտենք լենինյան տեսանկյունից: Գրադարանային գործը բաժանված է բաղմամբով որգանների կամ գերատեսչությունների միջև: Գրադարաններ են պահում և Լուստոգիտների միջև: Գրադարաններ են պահում և Լուստոգիտների միջև: Լուստոգիտները, և արհմիությունները և զամասն ու Լուստոգիտները, և արհմիությունները և զամասն տնտեսական հասարակական կազմակերպություններն ու որգանները: Բոլոր այդ բաղմամբով և բաղմարդեմ, գրադարանները ստեղծում են իրարից անկապ մի ցանց, վորը վորպես կազմակերպչական սխեմա իր ամբողջության մեջ և տիպադուրկ է և գիտատեմ իր ամբողջության մեջ և տիպադուրկ է և գիտատեմ իր ամբողջության մեջ: Այն ինչ գրքերի ֆոնդի ծայր աստիճանի աղքատությունը, պլանայնություն անհրաժեշտությունը, — բնականաբար առաջադրում է բոլոր այդ օղակների աշխատի կոորդինացիա, կոպերացում,

վորով հնարավոր լինի ապագայում ամենավերջին
գիրքը, վերացնել գերատեսչական ծիծաղելի պաշարը,
ստեղծելով միասնական գրադարանային ցանց, միա-
նական գրքարան (վոչ զուգահեռ) տնտեսությունը:

Այդ առթիվ Լենինը ասում է. «Յերբ գյուղացին
վե ցնում էր իր մոտ գրադարանը և պահում էր բոլո-
րից գաղտնի, նա այլ կերպ անկարող էր վարվել, քա-
նի վոր նա չէր կարող հասկանալ, վոր կարելի չէ Ռու-
սաստանի բոլոր գրադարանները միացնել, վոր գիրք բա-
վական կլինի վորպեսզի գրագեթին հաղեցնի յեվ անգրա-
գեթին սովորեցնի. (Կուլբախ իմն է. Ն. Կ.): Այժմ ան-
հրաժեշտ է պաշարել կազմավորման մնացորդներին,
քառսի, ծիծաղելի հիմնարկային վեճերի դեմ: Դա մեր
զլխավոր խնդիրն է հանդիսանալու Մենը պետք է
ձեռք խփենք պարզ, ելական մի խնդրի, — գրագեթնե-
րի մոբիլիզացիա անգրագիտության դեմ պաշարելու
համար: Մենք պիտի ոգտագործենք այն գրքերը, վո-
րոնք մեզ մոտ կան, և սկսենք գրադարանների կազմա-
կերպված ցանցի ստեղծման գործը, վորը ժողովրդին ոգ-
նի ոգտագործել մեր ունեցած յուրաքանչյուր գիրք, չսեղ-
ծել զուգահեռ կազմակերպություններ, այլ ստեղծել միա-
նական, պլանաչափ կազմություն: (Կուլբախ իմն է.
Ն. Կ.): Այս փոքրիկ գործում մեր հեղափոխության
հիմնական խնդիրն է արտացոլում: Յեթե հեղափոխու-
թյունը այդ խնդիրը չվճարի, յեթե նա զուրս չգա իս-
կապես պլանաչափ միասնական կազմակերպության
ճանապարհի վրա ուղևորական անմիտ քառսի և տխու-
րության փոխարեն, այդ դեպքում հեղափոխությունը
կմնա բուրժուական հեղափոխություն, քանի վոր դե-
պի կոմունիզմը դեմոկրատիական հեղափոխու-

թյան հիմնական տարրերով չունի. բուրժուական հե-
ղափոխությունը այն է, վոր բուրժուական ժողովու-
րդական էր վերել հինը և ազատություն տալ գյուղա-
ցիական տնտեսությանը, վորը նույն կապիտալիզմի
եր ծնում, ինչպես հախիլին ժամանակների բոլոր հե-
ղափոխությունները: (XVI հ. 1-ին հրատ., էջ 188):

Վերցնենք լերկորդ կարևոր խնդիրը, այն թերա-
դնահատության մասին, վորը կա գրադարաններին
գրքով առաջին հերթին գրքով ապահովվելու անհրա-
ժեշտության ասպարիզում:

Ընդ. Լենինը յեղնում է այն հիմնական դրությունից,
վոր,

«Բանվոր և գյուղացի մասսաների դեպի գիտելիք
առնեցած վերելքը վիթխարի չէ, ձգտում դեպի կրթու-
թյունն ու գրադարաններ ստեղծելը՝ հզոր է, ժողո-
վրդական», բառիս իսկական իմաստով: Բայց կազմա-
վերական, ժողովրդի այդ ձգտումը կանոնավորելու և
կերպելու, ժողովրդի այդ ձգտումը կանոնավորելու և
ձևավորելու ընդունակությունից, այդ ձգտմանը ճիշտ
բավարարության տալուց մենք հեռու լենք: Իսկական
միասնական գրադարանային ցանց ստեղծելու համար
դեռ շատ լերկար և համառ կերպով պիտի ախատել:

Յեվ տյուր հետև նա շարունակում է.

«Պե՞տք է հաշտացնել յեվ հաշտացնել այն, վոր լրա-
գրենք ու գրենք վորպես կանոն ձեռք բաժանվեն միայն
այն գրադարանների յեվ ընթերցարանների միջև, վորոնք
նիստ կերպով սպասարկում են վոզ յերկիրը, ամբողջ
բանվոր, գյուղացի յիվ զինվոր մասսան»): Այն ժամա-
նակ ժողովուրդը հարյուր անգամ ավելի ուժգին, ա-
րագ և հաշտակ դեպի գրագիտություն, դեպի լույս,

*) Ընդգծում էմ է. Ն. Թ. Գիտ

գնալի գիտելիքը կձգտի Այն ժամանակ լուսավորութեան գործը լոյժ մղոնանոց քայլերով կընթանա առաջ: (XVIII հ. I հրատ., էջ 777.)

Ճիշտ այդ եյական կետին է խփում նրա այն դիտողութիւնը քաղութանաշխատավորների համառուաւ: II համագումարում, յերբ նա շեշտում է գրքերի ճիշտ բաշխման և ոգտագործման մասին պարպեսզի նրանք համբին չկորչեն, վոր նրանք չկարդացփեն կիսից վող ամիկի և գործածփեն գրտտեսլակներում ինչ վոր բանի համար, իսկ մինչև ժողովորդը հնարավոր է վոր մի քառորդն էլ չհասնի: Հարկավոր է սովորեցնել ոգտփել այն օյով, վոր մենք ունենք:

Վերջապես գրադարանային աշխատանքների ներքին բովանդակութեան, մեթոդիկայի վերաբերյալ պատմական նշանակութիւն ունի նրա այն դիկավար ցուցմունքը թե՛

«Գրադարանային գ. բծը ամենից ավելի շատ է պաշտանջում նահանգների, խմբակների, ընթերցողների և այլնի միջև մրցման կոչ»:

«Ամենից ավելի շատ է արահանջում», — ընդդէում ենք մենք հատկապես նրա համար, վոր գրադարանային աշխատանքի մեջ ամենից պակաս չափով է կիրառվել և կիրառվում աշխատանքի նոր մեթոդներ, — սոցիալիստական մրցումն են: Այդ ախըախ է հատկապես նրա համար, վոր մեր տնտեսական և կուլտուրական աշխատանքների գրեթե բոլոր բնադավատներում արդեն կիրառվում են այդ մեթոդները:

Գիրքը (մեր գիրքը) դասակարգային պայքարի և կյանքի մատերիալիստական ճանաչողութեան ուժեղ գէնք է, սակայն անհրաժեշտ է, վոր աշխատավոր մաս-

սաները կարողանան տիրապետել այդ դենքին և այդ հարցում անա գրադարանների դերը անփոխարինելի յե և տնադին:

«Բավական չի: — ասում է Լենինը, — վերացնել տնգրադիտութիւնը, այլ հարկավոր է նաե խորհրդային տնտեսութիւն ստեղծել, իսկ այդ դեպքում միայն գրադիտութեամբ հեռու չես գնա: Մեղ կուլտուրայի վիթխարի ըարձրացում է պետք: Հարկավոր է, վոր մարդը իսկապես ոգտվի կարդալուց և գրելուց, վոր նա բան ունենա կարդալու, վոր ունին լրագրներ և պրոպագանդիստական գրքուկներ, վորպեսզի նրանք ճիշտ բաշխվեն և հասնեն ժողովրդին» են:

Վերջապես վերջին հանգուցային խնդիրը, կադրերի խնդիրը պետք է մեր կողմից լավ ուսումնասիրվի և գնահատվի: Ընկ. Կրուպսկայայի սույն բրոշյուրի առաջաբանը այդ հարցի վրա առատ լույս է սփռում: Գրադարանային աշխատավոր ընկ. Մոզեստովի հետ գրուցելիս Լենինը հատկապես հետաքրքրվում է այն մասին թե՛

«Ընչպիսին է աշխատավորների (գրադարանային աշխատավորների. Ո. Ռ. իո) կազմը, թիվ և զնում այդ աշխատանքին և ինչպես է ապրում գրադարանապետը»:

Այստեղ արդեն զգացվում է վոր ընկ. Լենինը վորոշ յերկուց եր կրում այն բանից, վոր այդ աշխատանքին, այս կամ պատճառով, գնան այնպիսի մարդիկ, վորոնք միանգամայն անցանկալի բովանդակութիւն և ուղղութիւն կտան գրադարաններին կամ խրճիթընթերցարաններին:

Յիվ կարծես այդ յերևույթը կանխելու համար և վոր նա հենց այդ գրուցում հախնում է այն առիտկետը, վոր՝

«Իրադարաններն ու խրճիթ-ընթերցարանները յե-
կառ ժամանակ առանձնապես գյուղում հանդիսանալու
յե՞ն գլխավոր աղբյուրը յե՞վ գրեթե միակ հիմնադրանքը
մասսաների քաղաքական դաստիարակության համար
և վոր աշխատանքը նրանցում միանգամայն հեռախոս
ե և միաժամանակ չափազանց պատասխանատու»:

Մեր անցյալ, ներկա և գալիք քաղաքում ու գրադա-
րանային կադրերը շատ բան ունեն սովորելու այս
մտքերից: Իրանց ուսումնասիրությունը և յուրացումը
կապակասեցներ դասալիքների թիվը այդ ֆրոնտում,
վերջ կտար հոսունությունը և կապահովեր գրադարա-
նային գործը ամուր և հուսալի կադրերով: Միաժա-
մանակ այդ մտքերը խփում են այն լուս. և կուլտ.
հիմնարկներին, վորոնք գրադարանային գործին ան-
հրաժեշտ միջոցները անխնա կարելով մատնում են
այդ աշխատանքը ապարդյուն ձևականության. Չեր
խանդարի վոր այդպիսիներն ևս համապատասխան դա-
ռեր առնելին լենինյան այդ հիմնական դրույթներից:

Մենք ապրում ենք դեռ մեծ բեկման շրջանը:

Մենք ապրում ենք մի շրջան, իբրե հիմնովին վե-
րակառուցվում և ժողովրդական կրթության սինտեզը,
յիբբ մեր աչքի առաջ կատարվեց ՌՄՖՆՀ վորջ հրա-
տարակազմական ցանցի կենտրոնում ՕԳՈՅ-ի հիմունք-
ներով: Այս պայմաններում լենինյան այն թեզը, վոր
անհրաժեշտ և ստեղծել միասնական գրադարանային
ցանց,—դարձել և յերկաթե անհրաժեշտություն. Ճիշտ
ե, քիչ չեն չինուշային կոկոռներ կամ «ծիծաղաշարժ»
գերատեսչական վեճեր այդ հարցի շուրջ, քիչ չեն վորոշ
սինդիկալիստական տենդենցներ այդ հարցի լուծման
առաջարկում: Բայց չնայած դրան և այն բանին, վոր

գրադարանային ղեկավարությունն ու գիտա-հետազո-
տական միտքը փաստորեն կախվել և հարցի լուծման
պոչից,—այնուամենայնիվ ներքին-Վոլգայի մարզում,
Արևխովո-Ջուլիդում և էլի մեկ-յերկու շրջաններում
արդեն հաջող փորձեր են արված միասնական գրադա-
րանային ցանցի ստեղծելու առաջարկում:

Մեկ մոտ ևս, Անդրկովկասում և Հայաստանում գրա-
դարանային աշխատանքի հարցեր սկսվել և ընկել են
մեր կուսակցական և լուս. բարձրագույն որգաններում:
Ճիշտ այդ ձևով էլ ընկում են միասնական «գրադա-
րանային ցանցի ստեղծման հետ կապված խնդիրները:
Այդ խնդրի մասնաշաղկան ընկությունն ու լուծումը լա-
վագույն ձևով կարող և իրագործվել մեկ մոտ սկսած
գրադարանային այս ստուգատեսը, վորը սկսել և մեկ
մոտ Համ. ԼԿՅԵՄ կենսկոմի առաջադրությամբ:

Միշտ անշեղորեն ղեկավարվելով լենինյան ցուց-
մունքներով, զլխավորելով այն անհրաժեշտություն
իրականացումը, վորը ներկայացնում և գրադարանային
ցանցի վերակառուցումը, քառսի և անալիտիկական վե-
րացումը, հենվելով լայն մասսաների աջակցության և
նախաձեռնության վրա, պայքարելով գրադարանային
գործի ոպարտյունիտական թերազնահատության
դեմ,—մեկ կհաջողվի մարմնավորել լենինյան ավանդ-
ները նաև գրադարանային աշխատանքի առաջարկում:

Յե՛վ այդ դեպքում մենք կարող ենք վստահ լինել,
վոր ինչպես Լենինն և ասել,—լուսավորության գործը
առաջ կգնա յոթմյոննոց քայլերով:





ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0130848

ԳԻՆԷ 30 ԿՈՊ. (1¹/₄ Վ.)



— ЧТО ПИСАЛ И ГОВОРИЛ ЛЕНИН
О БИБЛИОТЕКАХ

Госиздат ССР Армени
Эривань—1951